

Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı Kazandırma/Kelime Öğretimi Etkinliklerinin Kullanılan Yöntemler Açısından İncelenmesi¹

Analysis of Vocabulary Gaining/Word Learning Activities in Turkish Course Books in Terms of The Methods Used

Şahin Şimşek², İbrahim Fatih Demirel³

Öz

İnsanlar kelimelere yüklenen anlam kodlarının bir toplumda, bir kültürde ortak olması sebebiyle anlaşabilmekte ve sağlıklı ilişkiler kurabilmektedirler. Bireyin sahip olduğu kelime hazinesi okuduğunu, dinlediğini anlamasında; duyduğunu, gördüğünü sözle ya da yazıyla anlatabilmesinde doğrudan etkilidir. Öğrencilerin hem okul hayatında başarılı olmalarına imkân sağlayacak hem de sosyal yaşamlarında gereksinim duyacakları dil becerilerini geliştirecek bir söz varlığını onlara kazandırma Türkçe dersinin temel amaçlarından biridir. Okullarda kelime öğretimine yönelik etkinliklerde tıpkı diğer becerilerin öğretiminde de olduğu gibi farklı yöntemlerin kullanılması gerekmektedir. Bu çalışmanın amacı Türkçe ders kitaplarındaki kelime öğretimi etkinliklerinde kullanılan yöntemleri tespit etmektir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmış, veriler doküman incelemesi tekniği ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler betimsel analiz kullanılarak yorumlanmıştır. Türkçe ders kitaplarında kelime öğretimine yönelik etkinliklerde "Cümle İçinde Kullanma", "Anlamını Bilmediği Kelimeleri Tespit Edip Tahminde Bulunma", "Tahminlerini Sözlükten Kontrol Edip Anlamını Öğrenme", "Sözlük Oluşturma" gibi yöntemler diğerlerine nazaran daha sık kullanılmış, "Venn Şeması ile Kelime Öğretimi", "Çağrışım Yoluyla Kelime Öğretimi", "Kelime Haritası ile Kelime Öğretimi" gibi yöntemler ya çok az kullanılmış ya da bazı sınıflarda hiç kullanılmamış, kelime öğretimi yöntemlerinin kullanımında homojen bir tavır sergilenmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Söz Varlığı, Kelime Öğretimi, Kelime Öğretimi Yöntemleri, Türkçe Ders Kitabı.

Abstract

People can get along and establish healthy relationships because the meaning codes loaded on words are common in a society and a culture. Understanding what the individual has read and listened to; It is directly effective in expressing what he hears and sees verbally or in writing. One of the main objectives of the Turkish course is to enable students to have a vocabulary that will enable them to be successful in school life and develop the language skills they will need in their social life. Different methods should be used in the activities for teaching vocabulary in schools, just as in teaching other skills. The aim of this study is to determine the methods used in vocabulary teaching activities in Turkish textbooks. Qualitative research method was used in the study, and the data were obtained by document analysis technique. The obtained data were interpreted using descriptive analysis. In Turkish textbooks, methods such as "Using in a Sentence", "Identifying and Guessing Words whose Meaning Doesn't Know", "Checking Your Predictions from the Dictionary and Learning the Meaning", "Creating a Dictionary" were used more often than others, "Venn Diagram and Vocabulary Teaching" Methods such as "Teaching Vocabulary by Associative", "Vocabulary Teaching with Vocabulary Map" were either used very little or not at all in some classes, and a homogeneous attitude was not displayed in the use of vocabulary teaching methods.

Keywords: Vocabulary Gaining, Word Learning, Word Learning Methods, Turkish Textbook.

Araştırma Makalesi [Research Paper]

Submitted: 09 / 12 / 2020

Accepted: 29 / 12 / 2020

¹ Bu makale, 03-05 Aralık tarihlerinde Gümüşhane'de gerçekleşen Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, ssmsek@kastamonu.edu.tr

³ Arş. Gör., Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, ifdemirel@kastamonu.edu.tr

Giriş

Misalli Büyük Türkçe Sözlük'te kelime, "Bir veya birkaç heceden meydana gelen anlamlı söz, sözcük", kelime hazinesi ya da kelime dağarcığı da; "Bir kimsenin kullandığı veya bir dilde mevcut olan kelimelerin bütünü, söz varlığı, vokabüler" şeklinde tanımlanmıştır.

Onan'a (2016) göre, söz varlığı, sözcük varlığı, söz dağarcığı, sözcük dağarcığı, kelime hazinesi, kelime serveti gibi tabirler aynı anlamı karşılasalar da aralarında bazı küçük farklar bulunmaktadır. Korkmaz'ın (1992: 10), kelime hazinesini, "bir dilin bütün kelimeleri, bir kişinin veya topluluğun söz dağarcığında yer alan kelimeler toplamıdır" şeklinde tarif etmesi kelime hazinesi ile söz dağarcığının aynı olmadığını kelime hazinesi teriminin söz dağarcığı teriminden daha geniş, daha kapsamlı bir terim olduğunu düşündürmektedir. Üstelik kelime ve söz kavramları birbirinden farklı kavramlardır. Sözcük kelimesinin küçültme eki getirilerek sözden daha küçük bir dil birimini ifade etmesi için türetilmesi onun kelime kavramı ile eş anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Vardar (1998: 190), kelime dağarcığı tabirini, "bir bireyin kullandığı sözcüklerin tümü" şeklinde tarif etmiştir.

Türk Dil Kurumu Türkçe sözlüğünde (TDK, 2005: 1807), söz varlığının "bir dildeki sözlerin bütünü, söz hazinesi, sözcük hazinesi, vokabüler, kelime hazinesi" şeklinde tanımlanmış yerli olsun, dile sonradan girmiş yabancı kelimeler olsun, tamamı söz varlığının içinde gösterilmiştir. Bir dilin söz varlığını yalnızca kelimeler/sözcükler belirlemez. Aksan (2006: 7), bu konuda "Bir dilin söz varlığı denince, yalnızca, o dilin sözcüklerini değil, deyimlerin, kalıp sözlerin, kalıplaşmış sözlerin, atasözlerinin, terimlerin ve çeşitli anlatım kalıplarının oluşturduğu bütünü anlıyoruz." şeklinde görüşünü ifade etmiştir.

Söz varlığı ile milletlerin kültürel birikimi arasında doğrudan bir ilişki vardır. Milletlerin zengin söz varlığı, kültürel olarak da gelişmiş ve zenginleşmiş olduklarını göstermektedir. Söz varlığı aynı zamanda milletlerin dil ile ilgili geçmişlerine tutulan bir ayna vazifesi görmektedir. "Bir dilin söz varlığı, o dilin tarihine geniş ölçüde ışık tutmakta, yüzyıllar boyunca ortaya çıkan ses, biçim, sözdizimi ve anlam değişikliklerini yansıtmakta, hangi dillerin etkisiyle, ne türden değişimlerin gerçekleştiğini göstermektedir" (Aksan, 2006: 11).

Söz varlığının temel yapı taşlarını kelimeler oluşturmaktadır. Kişinin dağarcığında bulunan kelimeler, onun düşünce dünyasını genişletmekte, anlama ve anlatma kabiliyetlerini geliştirmektedir. "Kelimeler, günlük hayatta yazılı ve sözlü iletişimin olmazsa olmazlarıdır. Düşünme süreçlerinin, anlama ve anlatma temel dil becerilerinin etkin kullanımı zengin kelime hazinesi, başka bir ifade ile sözcük dağarcığına bağlıdır" (Karatay, 2007: 143). Bu bağlamda, kelime dağarcığının anlama ve anlatma becerileri üzerinde etkili olduğu ifade edilebilir (Başkan, 2019: 975). Gelişmiş bir söz varlığı demek, gelişmiş bir ifade kabiliyeti demektir. Okunan, dinlenen bir metnin, izlenen bir filmin düzgün bir şekilde anlaşılabilmesi; duygu, düşünce, istek ve arzuların karşı tarafa etkili bir dille aktarılabilmesi gelişmiş bir söz varlığı ile mümkündür.

Kişinin sahip olduğu; okunan, dinlenen bir metnin, izlenen bir filmin, kulak verilen bir sohbetin anlaşılmasını sağlayan kelime bilgisi alıcı söz varlığı olarak; duygu, düşünce, istek ve hayallerin sözle ya da yazıyla anlatılmasını mümkün kılan kelime bilgisi de üretici söz varlığı olarak nitelendirilmektedir. Kişinin üretici söz varlığı içerisinde yer alan yani konuşmalarında ve yazılarında anlamının bilincinde olarak kullandığı kelimeler "aktif kelime hazinesi" olarak ifade edilmekte, kişinin alıcı söz varlığı içerisinde yer alan duyduğu, gördüğü zaman anlamını kavradığı ancak konuşmalarında ve yazılarında kullanmadığı kelimeler de "pasif kelime hazinesi" olarak adlandırılmaktadır (Karakuş, 2000: 128-129). "Temel söz varlığı" ise kişinin bulunduğu konuma, içinde yer aldığı yaş grubuna, devam ettiği eğitim-öğretim kademesine göre bilmesi gereken (asgari) sözlerin tamamına denmektedir (Demir, 2016: 145).

Karadağ (2019: 6), söz varlığını "Söz kavramının genişliği içinde dilde kelime ve kelime üstü birimler olan ikileme, deyim, atasözü vb. anlamlı dil birimlerinin oluşturduğu birikimin bütünüdür." şeklinde tanımlamıştır. Söz varlığı kişinin dünyaya gelmesiyle oluşmaya başlayan ve zaman içinde gelişme/zenginleşme gösteren bir durumdur ve bu gelişme/zenginleşme insanın kişisel çabasına ve içinde yaşadığı sosyal çevrenin şartlarına bağlıdır. Aile ve yakın çevrede başlayan dil edinimi okulda belirli bir sisteme oturtulur ve planlı bir şekilde yürütülür. Okul, söz varlığının gelişmesine hız kazandıracak sosyal bir çevredir.

Dil, bir milletin sahip olduğu en önemli hazine, ecdadından kalan en büyük mirastır. Bir dilin vaat ettiği anlama ve anlatma imkânlarından yararlanarak milletin fertlerinin sağlıklı bir iletişim kurup anlaşabilmeleri de, dil ile taşınan kültürün idrak edilebilmesi de dilin söz varlığına ve kurallarına hâkim olmakla mümkündür. Özbay (2006: 123)'a göre "Kişinin anlama ve anlatma becerileri, bildiği söz varlığıyla doğrudan ilgilidir." Bazı eğitimciler de sahip olunan söz varlığının dil becerilerinin edinimi ile öğrenim hayatındaki başarılar arasında doğrudan bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir (Göçer, 2009: 1025-1055).

Temel dil becerilerinin tam ve doğru bir şekilde kazandırılması Türkçe eğitiminin en önemli hedeflerindedir. Okuma, dinleme, konuşma, yazma becerilerinin tam ve doğru bir şekilde edinilmesi bazı öğrenmelerin önceden kazanılmış olmasına bağlıdır. Burada önceden kazanılması gereken, gelişmiş bir kelime hazinesine sahip olmaktır. "Kelime öğretimi, temel dil becerilerinin en önemli kesişme noktasıdır ve bu yönüyle her becerinin eğitiminde bütünleyici bir alan özelliği taşır. Temel dil becerilerinin etkili olarak kullanılması, ancak yeterli düzeyde kelime hazinesine sahip olmakla mümkündür.

Öğrencilerin dilin anlama ve anlatma işlevlerini tam olarak gerçekleştirebilmeleri açısından kelime öğretimi büyük önem taşımaktadır.” (Karadağ, 2019: v).

1. Türkçe Dersi Öğretim Programlarında Söz Varlığı

2006, 2015 ve 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programlarına *Söz Varlığı / kelime öğretimi* açısından baktığımızda karşımıza bazı farklılıklar ve benzerlikler çıkmaktadır.

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programında dil öğretiminin hedefi “Öğrencilerin, dilin farklı bağlamlarda aldığı görünümleri kavramaları, dil aracılığıyla kendilerini ifade edebilmeleri, değişik bilgi kaynaklarına ulaşarak duygu, düşünce ve hayal dünyalarını zenginleştirmeleridir” şeklinde ifade edilmiştir. Buna paralel olarak programın öğrenciye kazandıracığı *Temel Beceriler*'den ilki “Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma” olarak belirtilmiştir.

2006 Türkçe Dersi Öğretim Programı; *okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma* öğrenme alanları ile *dil bilgisinden* oluşmaktadır. Bu öğrenme alanları hem kendi içlerinde hem de birbirleriyle bir bütünlük içerisinde ele alınmış ve ilişkilendirilmiştir. Program; **öğrenme alanı / amaçlar/ kazanımlar** şeklinde genelden özele bir sistemle tasarlanmıştır. Dolayısıyla söz varlığı / kelime öğretimi her öğrenme alanı ve dil bilgisi bölümünde *amaç* olarak ya da amaç alt başlığı altında *kazanımlar* olarak karşımıza çıkabilmektedir. Mesela dinleme-izleme öğrenme alanı altında söz varlığı karşımıza hem *amaç* hem de farklı amaçlar altında kazanım olarak çıkmaktadır. Örneğin, ‘*Dinlenenin/izlenenin anlama ve çözümlenme*’ amacı altında kazanım olarak; “Dinlenenin/izlenenin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır.”, “Dinlediklerindeki/izlediklerindeki anahtar kelimeleri fark eder.” ifadesi yer almıştır. Yine dinleme- izleme öğrenme alanında amaç olarak *Söz varlığını zenginleştirme* başlığı altında kazanım olarak; “1- Kelimeler arasındaki anlam ilişkilerini kavrayarak birbiriyle anlamca ilişkili kelimelere örnek verir. 2. Aynı kavram alanına giren kelimeleri, anlam farklılıklarını dikkate alarak kullanır. 3. Tekerleme, sayımaca, bilmece ve yanılmacaları ezberler/kullanır. 4. Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler. 5. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen kelime, deyim ve atasözlerini cümle içinde kullanır. 6. Dinlediklerinden/izlediklerinden hareketle yeni öğrendiği kelimelerden sözlük oluşturur.” ifadeleri karşımıza çıkmaktadır (MEB, 2006).

Söz varlığı / kelime öğretimi ile ilgili 2006 programında öğrenme alanlarında tespit edilen diğer bazı amaç ve kazanımlardan şu şekilde örnekler verilebilir:

Konuşma öğrenme alanında, *Kendini sözlü olarak ifade etme alışkanlığı kazanma* amacı altında, “Yeni öğrendiği kelime, kavram, atasözü ve deyimleri kullanır.” **Okuma** öğrenme alanı altında, *Okuduğu metni anlama ve çözümlenme* amacı altında, “1. Metnin bağlamından hareketle kelime ve kelime gruplarının anlamlarını çıkarır. 2. Metindeki anahtar kelimeleri belirler.” Okuma öğrenme alanında da dinleme-izlemede olduğu gibi *Söz varlığını zenginleştirme* amacı ve buna bağlı kazanımlar bulunmaktadır. **Yazma** öğrenme alanında, *Planlı yazma* amacı altında, “Atasözü, deyim ve söz sanatlarını uygun durumlarda kullanarak anlatımını zenginleştirir.” ifadesi geçmektedir.

2006 programında 2015 ve 2019 programlarından farklı olarak dil bilgisi öğretimi ayrı bir başlık olarak yer almaktadır. Buna bağlı olarak 2015 ve 2019 programlarında *Söz Varlığı* başlığı altında yer alan “Çekim eklerinin işlevlerini ayırt eder.”, “Basit, türemiş ve birleşik fiilleri ayırt eder.”, “Zarfların metnin anlamına olan katkısını açıklar.”, “Fiillerin anlam özelliklerini fark eder.” gibi kazanımlar 2006 programında dil bilgisi başlığı altında yer almıştır (MEB, 2006).

2015 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda öğrenme alanları *Sözlü İletişim, Okuma ve Yazma* olmak üzere üç ana başlık altında düzenlenmiştir. Bu programda dil bilgisi ile ilgili kazanımlar öğrenme alanları içinde sınıf seviyesine uygunluk gözetilerek 1. sınıftan 8. sınıfa kadar aşamalı olarak yapılandırılmıştır. Yani 2006 programında dil bilgisi öğretiminin ayrı bir başlık olarak ele alınmasıyla toplam 5 olan öğrenme alanı, 2015 programında 3'e düşürülmüştür. *Söz Varlığı* başlığı her sınıf seviyesinde *okuma* öğrenme alanı altına eklenmiş ve *dil bilgisi öğretimi* ile ilgili kazanımlar da bu başlık altında değerlendirilmiştir (MEB, 2015).

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı da *Söz Varlığı* açısından 2015 programı ile benzerlikler taşımaktadır. 2019 programında öğrenme alanları; *Dinleme/izleme, Konuşma, Okuma, Yazma* olarak tasarlanmıştır. *Söz Varlığı* başlığı 2015 programında olduğu gibi her sınıf düzeyinde okuma öğrenme alanı altında verilmiştir. Yine 2015 programında olduğu gibi dil bilgisi kazanımları *Söz Varlığı* başlığının altında yer almış, dil bilgisi öğretimi ayrı bir başlık olarak ele alınmamıştır (MEB, 2019).

2. Yöntem

2. 1. Araştırmanın Modeli

Araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışma olup araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. “Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerini kullanarak olgu ve olayları gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koyan bir araştırma türüdür.” (Yıldırım ve Şimşek, 2011: 41).

2. 2. Verilerin Elde Edilmesi

Araştırmada verilerin elde edilmesinde doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi ya da belgesel tarama Karasar’a (2012: 77) göre “belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar”.

Araştırmanın veri kaynakları 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda okutulan Türkçe ders kitaplarıdır.

2. 3. Verilerin Analizi

Doküman incelemesi tekniği ile elde edilen veriler betimsel analiz kullanılarak yorumlanmıştır. Bu yaklaşıma göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Çalışmada 2020-2021 Eğitim-Öğretim yılında 5.,6.,7. ve 8. sınıf düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitaplarında yer alan tüm etkinlikler taranmıştır. Çalışmanın amacına hizmet edecek etkinlikler tespit edilip nicelik olarak hangi üniteye kaç adet etkinlik yer aldığı bulgular kısmında tablolar altında verilmiştir. Bu taramada her sınıf düzeyinde 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında, ‘Söz Varlığı’ başlığı altında yer alan kazanımlar dikkate alınmış ve bu doğrultuda tarama işlemi ilerlemiştir. Öncelikle programda yer alan ‘Söz Varlığı’ ile bağlantılı kazanımlara hizmet eden etkinlikler belirlenmiş ve listelenmiş, ardından bu etkinliklerde hangi söz varlığı kazandırma/kelime öğretim yönteminin kullanıldığı tespit edilmiştir. Kullanılan yöntemlerin tasnifi için literatür taraması yapılmış Dilidüzgün (2014), Karadağ (2019), Göçer (2009) ve Özbay ve Melanlıoğlu (2008)’na ait çalışmalar incelenip kelime öğretiminde sıklıkla kullanılan yöntemler belirlenmiştir. Ardından hangi etkinlikte hangi yöntemin kaç defa kullanıldığı/frekans değeri tespit edilmiştir. Tüm bu veriler çalışıldıktan sonra yöntemlerin kullanım sıklıkları/frekans değerleri sınıf düzeyinde tablolar aracılığıyla verilmiştir

Çalışmada; 5.sınıf düzeyinde 1, 6.sınıf düzeyinde 2, 7.sınıf düzeyinde 3, 8.sınıf düzeyinde 1 olmak üzere toplam 7 kitap söz varlığı/kelime öğretimi odaklı etkinlikler açısından incelenmiştir. Elde edilen veriler;

-toplam etkinlik sayısı,

-ünite başına düşen ortalama etkinlik sayısı

-söz varlığı kazandırma/kelime öğretim yönteminin kullanım sıklığı/frekans değeri

şeklinde tasnif edilmiştir. Ardından bu veriler, her sınıf düzeyinde kendi içerisinde ortak bir şekilde karşılaştırılıp yorumlanması maksadıyla tablolaştırılmıştır.

3. Bulgular ve Yorumlar

Kelime öğretim yöntemleri ile ilgili yapılan literatür çalışması sonrası, bu çalışmada ele alınan ders kitaplarında ilgili etkinliklerde en az bir defa kullanıldığı tespit edilen söz varlığı kazandırma/kelime öğretim yöntemleri şunlardır;

Tablo 1. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Söz Varlığı Kazandırma/Kelime Öğretim Yöntemleri

1-Anlamını Bilmediği Kelimeleri Tespit Edip Tahminde Bulunma	6-Sözlük Oluşturma	11-Dinleme ile Kelime Öğretimi	16-Sözlü Anlatımda Kullanma ile Kelime Öğretimi	21-Kelime Haritası ile Kelime Öğretimi
2-Tahminlerini Sözlükten Kontrol Edip Anlamını Öğrenme	7-Sözlük Kullanma ile Kelime Öğretimi	12-Gözlem ve Yaşantılardan Yararlanma ile Kelime Öğretimi	17-Kavram ve Kelime Havuzu Kullanma ile Kelime Öğretimi	22-Dilbilgisi Çalışmaları
3-Cümle İçinde Kullanma	8-Eşleştirme ile Kelime Öğretimi	13-Boşluk Doldurma ile Kelime Öğretimi	18-Kelimelerin Türkçe Karşılıklarını Öğretme ile Kelime Öğretimi	23-Söz Sanatlarını Tespit Etme ve İnceleme
4-Bulmaca Çözme	9-Anlam Özelliklerinden Hareketle Kelime Öğretimi	14-Venn Şeması ile Kelime Öğretimi	19-Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretimi	24-Anlatım Bozukluklarını Tespit Etme ve İnceleme

5-Bulmaca Oluşturma	10-Yazılı Anlatımda Kullanma ile Kelime Öğretimi	15-Sözcük Çalışması ile Kelime Öğretimi	20-Çağırışım Yoluyla Kelime Öğretimi	25-Anlatım Biçimlerini Tespit Etme ve İnceleme
---------------------	--	---	--------------------------------------	--

Tablo 2. 5. Sınıf Anıttepe Yayınları Ders Kitabı Etkinlik ve Kullanılan Söz Varlığı Kazandırma/Kelime Öğretim Yöntemi Sayıları

Kitap	Toplam Etkinlik Sayısı	Ünite Başına Düşen Ortalama Etkinlik Sayısı	Kullanılan Farklı Söz Varlığı Kazandırma/ Kelime Öğretim Yöntemi Sayısı	Etkinliklerde Kullanılan Toplam Söz Varlığı Kazandırma/ Kelime Öğretim Yöntemi
5.Sınıf Anıttepe Yay.	83	10 (10,375)	19	140

Tablo 2. 1. 5. Sınıf Anıttepe Yayınları Ders Kitabı Söz Varlığı Kazanma/Kelime Öğretimi Yöntemleri Kullanım Sıklığı/Frekans Değerleri Tablosu

1-Anlamını Bilmediği Kelimeleri Tespit Edip Tahminde Bulunma (13)	6-Sözlük Oluşturma (5)	11-Dinleme İle Kelime Öğretimi (1)	16-Sözlü Anlatımda Kullanma İle Kelime Öğretimi (3)	21-Kelime Haritası İle Kelime Öğretimi -
2-Tahminlerini Sözlükten Kontrol Edip Anlamını Öğrenme (13)	7-Sözlük Kullanma İle Kelime Öğretimi (7)	12-Gözlem ve Yaşantılardan Yararlanma İle Kelime Öğretimi (2)	17-Kavram ve Kelime Havuzu Kullanma İle Kelime Öğretimi (5)	22-Dilbilgisi Çalışmaları (21)
3-Cümle İçinde Kullanma (30)	8-Eşleştirme İle Kelime Öğretimi (10)	13-Boşluk Doldurma İle Kelime Öğretimi (3)	18-Kelimelerin Türkçe Karşılıklarını Öğretme İle Kelime Öğretimi (1)	23-Söz Sanatlarını Tespit Etme ve İnceleme -
4-Bulmaca Çözme (7)	9-Anlam Özelliklerinden Hareketle Kelime Öğretimi (11)	14-Venn Şeması İle Kelime Öğretimi (1)	19-Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretimi (1)	24-Anlatım Bozukluklarını Tespit Etme ve İnceleme -
5-Bulmaca Oluşturma -	10-Yazılı Anlatımda Kullanma İle Kelime Öğretimi (1)	15-Sözcük Çalışması İle Kelime Öğretimi (5)	20-Çağırışım Yoluyla Kelime Öğretimi -	25-Anlatım Biçimlerini Tespit Etme ve İnceleme -

Anıttepe Yayınlarına ait olan 5. sınıf Türkçe ders kitabında toplam 8 tema içerisinde 32 okuma-anlama / dinleme-izleme metni yer almaktadır. Bu metinlere bağlı olarak kelime öğretimi / söz varlığı odaklı toplam 83 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinlikler temalara göre şu şekilde dağılım göstermiştir:

I.Tema: 11 Etkinlik, II.Tema: 11 Etkinlik, III.Tema: 12 Etkinlik, IV.Tema: 9 Etkinlik , V.Tema: 10 Etkinlik, VI.Tema: 14 Etkinlik, VII.Tema: 10 Etkinlik , VII.Tema: 6 Etkinlik

Tespit edilen toplam 83 kelime öğretimi / söz varlığı odaklı etkinlik özelinde; tabloda belirtilen 19 kelime öğretim yöntemi homojen olmayan şekilde 140 defa kullanılmıştır. 30 defa ile en sık kullanılan kelime öğretim yöntemi "Bilinmeyen / Tespit Edilen Kelimenin Cümle İçinde Kullanılması" olmuştur.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında yer alan Söz Varlığı kazanımları içerisinde bulunan dilbilgisi etkinlikleri de çalışmada tespit edilmiştir. Detaylı olarak bakıldığında 11 defa ses olayları, 6 defa edat-bağlaç kullanımı, 4 defa ek-kök ayrımı ve yapım ekleri kullanımı ile ilgili çalışma yer almıştır.

Ayrıca kitapta yer alan 11 etkinlik bahsi geçen Türkçe öğretim programına istinaden direkt olarak deyim /atasözü öğretimine odaklanmıştır.

Tablo 3. 6. Sınıf Ders Kitapları Etkinlik ve Kullanılan Söz Varlığı Kazandırma/Kelime Öğretim Yöntemi Sayıları

Kitap	Toplam Etkinlik Sayısı	Ünite Başına Düşen Ortalama Etkinlik Sayısı	Kullanılan Farklı Söz Varlığı Kazandırma/ Kelime Öğretim Yöntemi Sayısı	Etkinliklerde Toplam Kazandırma/ Kelime Öğretim Yöntemi	Kullanılan Söz Varlığı Öğretim Yöntemi
Ekoyay	84	11 (10,5)	13	154	
6.Sınıf MEB	69	9(8,635)	14	105	

Tablo 3. 1. 6. Sınıf Ders Kitaplarında Söz Varlığı Kazanma/Kelime Öğretimi Yöntemleri Kullanım Sıklığı/Frekans Değerleri Tablosu

1-Anlamını Bilmediği Kelimeleri Tespit Edip Tahminde Bulunma (29) ⁴ / (8) ⁵	6-Sözlük Oluşturma (15) / (1)	11-Dinleme ile Kelime Öğretimi - / -	16-Sözlü Anlatımda Kullanma ile Kelime Öğretimi (14) / (5)	21-Kelime Haritası ile Kelime Öğretimi - / -
2-Tahminlerini Sözlükten Kontrol Edip Anlamını Öğrenme (26) / (8)	7-Sözlük Kullanma ile Kelime Öğretimi - / (11)	12-Gözlem ve Yaşantılardan Yararlanma ile Kelime Öğretimi - / -	17-Kavram ve Kelime Havuzu Kullanma ile Kelime Öğretimi (7) / (7)	22-Dilbilgisi Çalışmaları (27) / (19)
3-Cümle İçinde Kullanma (2) / (9)	8-Eşleştirme ile Kelime Öğretimi (8) / (12)	13-Boşluk Doldurma ile Kelime Öğretimi - / (3)	18-Kelimelerin Türkçe Karşılıklarını Öğretme ile Kelime Öğretimi (9) / (1)	23-Söz Sanatlarını Tespit Etme ve İnceleme - / -
4-Bulmaca Çözme (2) / (9)	9-Anlam Özelliklerinden Hareketle Kelime Öğretimi - / (3)	14-Venn Şeması ile Kelime Öğretimi - / -	19-Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretimi (4) / -	24-Anlatım Bozukluklarını Tespit Etme ve İnceleme - / -
5-Bulmaca Oluşturma (4) / -	10-Yazılı Anlatımda Kullanma ile Kelime Öğretimi - / (9)	15-Sözcük Çalışması ile Kelime Öğretimi (7) / -	20-Çağırışım Yoluyla Kelime Öğretimi - / -	25-Anlatım Biçimlerini Tespit Etme ve İnceleme - / -

Tablo ve 3. 1.'de 2020-2021 eğitim öğretim yılında 6. sınıf düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitapları, 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı 'Söz Varlığı' kazanımları açısından ve etkinlikler özelinde kullanılan söz varlığı kazandırma / kelime öğretim yöntemleri açısından incelenip karşılaştırılmıştır. Elde edilen veriler tablolastırılarak ifade edilmiştir.

⁴ EKOYAY Kitabının Verileri

⁵ 6.Sınıf MEB Kitabının Verileri

İncelenen **1. kitapta** (Demirel, 2019), toplam 8 tema içerisinde 32 okuma-anlama / dinleme-izleme metni yer almaktadır. Bu metinlere bağlı olarak kitap içeriğinde kelime öğretimi / söz varlığı odaklı toplam 84 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin temalara göre dağılımı şu şekildedir:

I.Tema: 4 Etkinlik, II.Tema: 7 Etkinlik, III.Tema: 14 Etkinlik , IV.Tema: 11 Etkinlik , V.Tema: 15 Etkinlik, VI.Tema: 10 Etkinlik, VII.Tema: 11 Etkinlik , VII.Tema: 12 Etkinlik

Tespit edilen toplam 84 etkinlik özelinde tabloda belirtilen 13 kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 154 defa kullanılmıştır. 29 tekrar ile en fazla kullanılan yöntem *Anlamını Bilmediği Kelimeleri Tespit Edip Tahminde Bulunma* olmuştur. Onu 27 tekrar ile *Dilbilgisi Çalışmaları* takip etmektedir. Bu yöntemin detaylarına bakıldığında; 9 defa edat-bağlaç-ünlem kullanımı, 4 defa redif-kafiye kullanımı, 3'er defa yapım-çekim ekleri ile sıfatlar, 2'şer defa ek-kök ayrımı, kelime türleri, zamirler, 1'er defa tamlamalar, isimler, durum ekleri ile ilgili etkinlikler dikkati çekmektedir. Yine programdaki *Söz Varlığı* kazanımlarından "Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler." (MEB, 2019) ile uyumlu olarak 7 etkinlik direkt olarak deyim /atasözü öğretimi üzerine bina edilmiştir.

2. kitapta (Ceylan vd., 2019) toplam 8 tema içerisinde 32 okuma-anlama / dinleme-izleme metni yer almaktadır. Bu metinlere bağlı olarak kitapta kelime öğretimi / söz varlığı odaklı toplam 69 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin temalara göre dağılımı şu şekildedir:

I.Tema: 9 Etkinlik, II.Tema: 10 Etkinlik, III.Tema: 7 Etkinlik, IV.Tema: 9 Etkinlik, V.Tema: 8 Etkinlik, VI.Tema: 7 Etkinlik, VII.Tema: 10 Etkinlik, VII.Tema: 9 Etkinlik

Tespit edilen toplam 69 etkinlik özelinde tabloda belirtilen 14 farklı kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 105 defa kullanılmıştır. Kullanılan kelime öğretimi / söz varlığı kazandırıcı yöntemlerden *'Dilbilgisi Çalışmaları'* 19 tekrar ile en fazla başvurulan yol olmuştur. Bu yöntemin detaylarına bakıldığında; 3'er defa sıfat, zamir, iyelik eki kullanımı, 2'şer defa isim türleri, tamlamalar, kelime türleri, ünlem (seslenme), 1'er defa yapım-çekim ekleri, edat-bağlaç kullanımı ile ilgili etkinlikler dikkati çekmektedir. Yine programdaki *Söz Varlığı* kazanımlarından "Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler." ile uyumlu olarak 10 etkinlik direkt olarak deyim /atasözü öğretimi üzerine bina edilmiştir.

Tablo 4. 7. Sınıf Ders Kitapları Etkinlik ve Kullanılan Söz Varlığı Kazandırma/Kelime Öğretim Yöntemi Sayıları

Kitap	Toplam Etkinlik Sayısı	Ünite Başına Düşen Ortalama Etkinlik Sayısı	Kullanılan Farklı Söz Varlığı Kazandırma/ Kelime Öğretim Yöntemi Sayısı	Etkinliklerde Kullanılan Toplam Söz Varlığı Kazandırma/ Kelime Öğretim Yöntemi
Özgün Yay.	100	13 (12,5)	14	133
MEB-1- (Kır vd.)	75	9 (9,375)	12	110
MEB- 2- (Akgül vd.)	90	11 (11,25)	15	138

Tablo 4. 1. 7. Sınıf Ders Kitaplarında Söz Varlığı Kazanma/Kelime Öğretimi Yöntemleri Kullanım Sıklığı/Frekans Değerleri Tablosu

1-Anlamını Bilmediği Kelimeleri Tespit Edip Tahminde Bulunma (11) ⁶ / (18) ⁷ / (23) ⁸	6-Sözlük Oluşturma (1) / - / (1)	11-Dinleme İle Kelime Öğretimi - / - / -	16-Sözlü Anlatımda Kullanma İle Kelime Öğretimi - / (2) / -	21-Kelime Haritası İle Kelime Öğretimi - / - / (1)
---	-------------------------------------	---	--	---

⁶ Özgün Kitabının Verileri

⁷ MEB-1 (Kır vd.) Kitabının Verileri

⁸ MEB-2 (Akgül vd.) Kitabının Verileri

2-Tahminlerini Sözlükten Kontrol Edip Anlamını Öğrenme (11) / (18) / (23)	7-Sözlük Kullanma İle Kelime Öğretimi (7) / - / (7)	12-Gözlem ve Yaşantılardan Yararlanma İle Kelime Öğretimi - / - / -	17-Kavram ve Kelime Havuzu Kullanma İle Kelime Öğretimi (2) / (3) / (3)	22-Dilbilgisi Çalışmaları (44) / (31) / (35)
3-Cümle İçinde Kullanma (9) / (12) / (10)	8-Eşleştirme İle Kelime Öğretimi (14) / (3) / (5)	13-Boşluk Doldurma İle Kelime Öğretimi - / - / -	18-Kelimelerin Türkçe Karşılıklarını Öğretme İle Kelime Öğretimi (1) / (1) / -	23-Söz Sanatlarını Tespit Etme ve İnceleme (6) / (2) / (5)
4-Bulmaca Çözme (14) / (12) / (3)	9-Anlam Özelliklerinden Hareketle Kelime Öğretimi (5) / - / -	14-Venn Şeması İle Kelime Öğretimi - / - / -	19-Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretimi - / - / (7)	24-Anlatım Bozukluklarını Tespit Etme ve İnceleme (6) / (5) / (11)
5-Bulmaca Oluşturma - / - / -	10-Yazılı Anlatımda Kullanma İle Kelime Öğretimi (2) / (3) / (3)	15-Sözcük Çalışması İle Kelime Öğretimi - / - / -	20-Çağırışım Yoluyla Kelime Öğretimi - / - / (1)	25-Anlatım Biçimlerini Tespit Etme ve İnceleme - / - / -

Tablo 4 ve 4. 1.'de 2020-2021 eğitim öğretim yılında 7. sınıf düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitapları etkinlikler özelinde kullanılan söz varlığı kazandırma/kelime öğretim yöntemleri ve söz varlığı açısından incelenmiş, elde edilen veriler tablolaştırılmıştır.

İncelenen **1. kitapta** (Erkal vd., 2019) toplam 8 tema içerisinde 32 okuma-anlama / dinleme-izleme metni yer almaktadır. Bu metinlere bağlı olarak kelime öğretimi / söz varlığı odaklı toplam 100 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin temalara göre dağılımı şu şekildedir:

I.Tema: 14 Etkinlik, II.Tema: 13 Etkinlik, III.Tema: 12 Etkinlik, IV.Tema: 9 Etkinlik, V.Tema: 17 Etkinlik, VI.Tema: 16 Etkinlik, VII.Tema: 11 Etkinlik, VII.Tema: 8 Etkinlik

Tespit edilen toplam 100 etkinlik özelinde tabloda belirtilen 14 kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 133 defa kullanılmıştır. 44 tekrar ile en fazla kullanılan yöntem "Dilbilgisi Çalışmaları" olmuştur. Bu yöntemin detaylarına bakıldığında; 8 defa dilek-haber kipleri, 7 defa zarflar, 4'er defa fiilin anlam özellikleri, yapılarına göre fiiller, kafiye-redif ve fiilde mastar eki kullanımı, 3'er defa kip-kişi ekleri, ek fiil ve birleşik zamanlı fiil kullanımı, 2'şer defa fiilde kip-zaman kayması ve çekimli fiil kullanımı, 1'er defa kelime türleri, bağlaç kullanımı ile ilgili etkinlikler olduğu görülmektedir. Yine programdaki Söz Varlığı kazanımları ile uyumlu olarak 6 etkinlik söz sanatları öğretimi için, 6 etkinlik ise anlatım bozukluğu öğretimi için kullanılmıştır. Kitapta yer alan toplam 5 etkinlik ise direkt olarak deyim / atasözü öğretimi üzerine inşa edilmiştir.

2. kitapta (Kır vd., 2019), 1.ünitenin başında her ünite için bilinmeyen kelimelerden sözlük oluşturulması söylenmiştir. 'Sözlük Oluşturma' ile kelime öğretimi yöntemi bu şekilde kullanılmıştır. Bu noktada her etkinlik özelinde görev temelli olarak 'Sözlük Oluşturma' hatırlatılmadığı için yöntemin kullanım sıklığı '1' olarak kabul edilmiştir.

Bu kitapta toplam 8 tema içerisinde 32 okuma-anlama / dinleme-izleme metni yer almaktadır. Bu metinlere bağlı olarak kelime öğretimi / söz varlığı odaklı toplam 75 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin temalara göre dağılımı şu şekildedir:

I.Tema: 10 Etkinlik, II.Tema: 9 Etkinlik, III.Tema: 9 Etkinlik, IV.Tema: 9 Etkinlik, V.Tema: 9 Etkinlik, VI.Tema: 8 Etkinlik, VII.Tema: 12 Etkinlik, VII.Tema: 9 Etkinlik

Tespit edilen toplam 75 etkinlik özelinde tabloda belirtilen 12 kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 110 defa kullanılmıştır. 31 tekrar ile en fazla kullanılan yöntem "Dilbilgisi Çalışmaları" olmuştur. Bu yöntemin detaylarına bakıldığında; 7 defa dilek-haber kipleri, 6 defa ek fiil kullanımı, 4'er defa yapısına göre fiiller, çekimli fiiller ve zarfların kullanımı, 2'şer defa birleşik zamanlar ve bağlaç-edatların kullanımı, 1'er defa fiilde anlam özellikleri ve kişi eklerinin kullanımı ile ilgili etkinlikler dikkati çekmektedir. Yine programdaki Söz Varlığı kazanımları ile uyumlu olarak 2 etkinlik söz sanatları öğretimi için 5 etkinlik ise anlatım bozukluğu öğretimi için kullanılmıştır.

Kitapta yer alan toplam 5 etkinlik programdaki "Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler." (MEB, 2019) kazanımına istinaden direkt olarak deyim / atasözü öğretimi üzerine inşa edilmiştir.

Tablo 4.'e göre **3. kitapta** (Akgül vd., 2019), toplam 8 tema içerisinde 32 okuma-anlama / dinleme-izleme metni yer almaktadır. Bu metinlere bağlı olarak kelime öğretimi/söz varlığı odaklı toplam 90 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin temalara göre dağılımı şu şekildedir:

I.Tema: 11 Etkinlik, II.Tema: 12 Etkinlik, III.Tema: 12 Etkinlik, IV.Tema: 9 Etkinlik, V.Tema: 8 Etkinlik, VI.Tema: 14 Etkinlik, VII.Tema: 14 Etkinlik, VII.Tema: 10 Etkinlik

Tespit edilen toplam 90 etkinlik özelinde tabloda belirtilen 15 kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 138 defa kullanılmıştır. 35 tekrar ile en fazla kullanılan yöntem '*Dilbilgisi Çalışmaları*' olmuştur. Bu yöntemin detaylarına bakıldığında; 7 defa dilek-haber kipleri, 6 defa yapısına göre fiiller, 5'er defa fiilin anlam özellikleri, çekimli fiil, ek fiil kullanımı, 3 defa fiilde kip-zaman kayması, 2'şer defa zarflar ve edat-bağlaç kullanımı ile ilgili etkinlikler dikkati çekmektedir.

Yine 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programdaki *Söz Varlığı* kazanımlardan "Anlatım bozukluklarını tespit eder." ve "Metindeki söz sanatlarını tespit eder." ile uyumlu olarak 5 etkinlik söz sanatları öğretimi için 11 etkinlik ise anlatım bozukluğu öğretimi için kullanılmıştır. Kitapta yer alan toplam 8 etkinlik ise direkt olarak deyim/atasözü öğretimi planlanarak hazırlanmış ve kitapta kendisine yer bulmuştur.

Tablo 4. 8. sınıf Ders Kitabı Etkinlik ve Kullanılan Söz Varlığı Kazandırma/ Kelime Öğretim Yöntemi Sayıları

Kitap	Toplam Etkinlik Sayısı	Ünite Başına Düşen Ortalama Etkinlik Sayısı	Kullanılan Farklı Söz Varlığı Kazandırma/ Kelime Öğretim Yöntemi Sayısı	Etkinliklerde Kullanılan Toplam Söz Varlığı Kazandırma/ Kelime Öğretim Yöntemi
8.Sınıf MEB	70	9 (8,75)	16	131

Tablo 4. 1. 8. Sınıf Ders Kitaplarında Söz Varlığı Kazanma/Kelime Öğretimi Yöntemleri Kullanım Sıklığı/Frekans Değerleri Tablosu

1-Anlamını Bilmediği Kelimeleri Tespit Edip Tahminde Bulunma (14)	6-Sözlük Oluşturma (28)	11-Dinleme İle Kelime Öğretimi -	16-Sözlü Anlatımda Kullanma İle Kelime Öğretimi -	21-Kelime Haritası İle Kelime Öğretimi (1)
2-Tahminlerini Sözlükten Kontrol Edip Öğrenme (14)	7-Sözlük Kullanma İle Kelime Öğretimi (3)	12-Gözlem ve Yaşantılardan Yararlanma İle Kelime Öğretimi -	17-Kavram ve Kelime Havuzu Kullanma İle Kelime Öğretimi (3)	22-Dilbilgisi Çalışmaları (9)
3-Cümle İçinde Kullanma (10)	8-Eşleştirme İle Kelime Öğretimi (11)	13-Boşluk Doldurma İle Kelime Öğretimi (1)	18-Kelimelerin Türkçe Karşılıklarını Öğretme İle Kelime Öğretimi (3)	23-Söz Sanatlarını Tespit Etme ve İnceleme (8)
4-Bulmaca Çözme (10)	9-Anlam Özelliklerinden Hareketle Kelime Öğretimi -	14-Venn Şeması İle Kelime Öğretimi -	19-Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretimi -	24-Anlatım Bozukluklarını Tespit Etme ve İnceleme (3)
5-Bulmaca Oluşturma -	10-Yazılı Anlatımda Kullanma İle Kelime Öğretimi (6)	15-Sözcük Çalışması İle Kelime Öğretimi -	20-Çağırışım Yoluyla Kelime Öğretimi -	25-Anlatım Biçimlerini Tespit Etme ve İnceleme (7)

Tablo 4 ve 4. 1.'de 2020-2021 eğitim öğretim yılında 8.sınıf düzeyinde kullanılan Türkçe Ders Kitabı; kelime öğretimi/söz varlığı açısından incelenmiştir. İncelemede 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında *Söz Varlığı* başlığı altında yer alan

kazanımlar rehber edinilmiştir. Ayrıca kitapta kelime öğretimi/söz varlığı ile ilgili etkinlikler tespit edilip hangi yöntem, teknik, strateji ile kelime öğretimi yapılması amaçlandığı araştırılmıştır. Elde edilen veriler tablolaştırılarak ifade edilmiştir.

Kitapta (Eselioğlu vd., 2019), toplam 8 tema içerisinde 32 okuma-anlama, dinleme-izleme metni yer almaktadır. Bu metinlere bağlı olarak kitapta kelime öğretimi/söz varlığı odaklı toplam 70 etkinlik tespit edilmiştir. Bu etkinliklerin temalara göre dağılımı şu şekildedir:

I.Tema: 12 Etkinlik, II.Tema: 12 Etkinlik, III.Tema: 4 Etkinlik, IV.Tema: 7 Etkinlik, V.Tema: 6 Etkinlik, VI.Tema: 8 Etkinlik, VII.Tema: 12 Etkinlik, VIII.Tema: 9 Etkinlik

Tespit edilen toplam 70 etkinlik özelinde tabloda belirtilen 16 farklı kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 131 defa kullanılmıştır. Kitapta *Sözlük Oluşturma* ile kelime öğretimi hususunda her üniteye yer alan ilgili hemen her etkinliğin sonunda “Öğrendiğiniz sözcük ve sözcük gruplarını oluşturduğunuz sözlüğe ekleyiniz.” şeklinde bir uyarı bulunmaktadır. Dolayısıyla en sık kullanılan yöntem olarak *Sözlük Oluşturma* ön plana çıkmaktadır. Diğer kitaplarla mukayesesi ve *Söz Varlığı* kazanımları altında dilbilgisi çalışmaları ile ilgili bilgiler yer aldığı için 9 defa tekrarlanan *Dilbilgisi Çalışmaları* başlığı detaylandırılmıştır. Bu detaylara bakıldığında; 5 defa fiilimsilerin kullanımı, 3 defa edat-bağlaç ve 1 defa da çekimli fiil kullanımı ile ilgili etkinlikler dikkati çekmektedir. Yine programdaki *Söz Varlığı* kazanımlarından “Deyim ve atasözlerinin metne katkısını belirler.” ile uyumlu olarak 3 etkinlik direkt olarak deyim/atasözü öğretimi üzerine bina edilmiştir.

Programda *Söz Varlığı* başlığı altında yer alan ‘söz sanatları’, ‘anlatım bozuklukları’ ve ‘anlatım biçimleri’ ile bağlantılı kazanımlarla uyumlu olarak; 8 etkinlik söz sanatları öğretimine, 3 etkinlik anlatım bozuklukları öğretimine, 7 etkinlik ise anlatım biçimlerinin öğretimine odaklanmıştır.

Ayrıca programda ilgili kazanımlar listesinde yer almamasına rağmen *cümlelerin öğeleri* ve *cümle türleri* ile alakalı 14 etkinlik tespit edilmiştir. Ancak bu etkinlikler bahsedilen gerekçe ile değerlendirmeye dâhil edilmemiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Yapılan çalışmada söz varlığı kazandırma/kelime öğretimi yöntemi kullanımı açısından incelenen ve her biri 8 üniteye oluşan 7 kitapta ortalama “81” etkinlik tespit edilmiştir. Barındırdığı 69 etkinlik ile 6. Sınıf MEB (Ceylan vd., 2019), 75 etkinlik ile 7.Sınıf MEB (Kır vd., 2019), 70 etkinlik ile 8.Sınıf MEB (Eselioğlu vd., 2019) nicelik olarak ortalamanın altında etkinlik sayısı barındırmaktadırlar.

İncelenen 7 kitapta ünite başına düşen söz varlığı/kelime öğretimi odaklı etkinlik sayısı ortalama “10” olarak tespit edilmiştir. Ünite başına barındırdığı “8,65” etkinlik ile 6. Sınıf MEB (Ceylan vd., 2019), 9,375 etkinlik ile 7. Sınıf MEB (Kır vd., 2019), 8,75 etkinlik ile 8. Sınıf MEB (Eselioğlu vd., 2019) nicelik olarak ortalamanın altında kalmıştır. 7.Sınıf Özgün Yayınlarına ait ders kitabı 100 toplam etkinlik, 13 ünite başına düşen etkinlik sayısı ile bu açıdan zirvede yer almıştır.

Kitaplarda ortalama “15” farklı söz varlığı kazandırma/kelime öğretim yöntemi kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu açıdan “13” farklı yöntem kullanılan 6. sınıf Ekoyay, 14 yöntem kullanılan 6. Sınıf MEB (Ceylan vd., 2019) ve 7.sınıf Özgün Yayınları ile 12 yöntem kullanılan 7.sınıf MEB (Kır vd., 2019) kitapları farklı yöntemlerin kullanımı açısından ortalamanın altında kalmıştır.

Kullanılan yöntemlerin kullanım frekans değerleri homojen olmasa da 5. sınıf Anıttepe Yayınlarına ait ders kitabında ortaya çıkan ilk durum belirli söz varlığı kazandırma/kelime öğretim yöntemlerinin sıklıkla kullanılması, bazı yöntemlerin ise hiç kullanılmamasıdır. Örneğin “Anlamını Bilmediği Kelimeleri Tespit Edip Tahminde Bulunma”, “Tahminlerini Sözlükten Kontrol Edip Anlamını Öğrenme” ve “Dilbilgisi Çalışmaları” olarak tasnif edilen üç yöntemin tüm kitaplarda toplam kullanılan söz varlığı kazandırma/kelime öğretim yöntemlerinin en az %50’sini oluşturduğu tespit edilmiştir. Başka bir ifade ile bir kitapta 15 söz varlığı kazandırma/kelime öğretim yöntemi 100 defa kullanıldıysa bunların 50 tanesi bu iki yöntem olmuştur. Dolayısıyla kullanılması muhtemel pek çok yöntem içerisinde belli başlı olanlarının tüm kitaplarda benzer şekilde sıklıkla kullanıldığı görülmüştür. 5. sınıf Türkçe ders kitabında söz varlığı kazandırma/kelime öğretimi kapsamında 83 etkinlik yer almış, bu etkinliklerde farklı 19 adet kelime öğretim yöntemi toplamda eşit olmayan bir şekilde 140 defa kullanılmıştır. En sık tekrar edilen yöntem *Cümle İçinde Kullanma Yöntemi* olmuş, *Bulmaca Oluşturma*, *Çağırışım Yoluyla Kelime Öğretimi*, *Kelime Haritası ile Kelime Öğretimi* gibi yöntemler hiç kullanılmamıştır.

6. sınıf Türkçe ders kitaplarından Ekoyay Yayınlarına ait ders kitabında tespit edilen toplam 84 kelime öğretimi etkinliğinde 13 farklı kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 154 defa kullanılmıştır. 29 tekrar ile en fazla kullanılan yöntem *Anlamını Bilmediği Kelimeleri Tespit Edip Tahminde Bulunma* olmuştur. *Sözlük Kullanma ile Kelime Öğretimi*, *Anlam Özelliklerinden Hareketle Kelime Öğretimi*, *Yazılı Anlatımda Kullanma İle Kelime Öğretimi*, *Dinleme İle Kelime Öğretimi*, *Gözlem ve Yaşantılardan Yararlanma İle Kelime Öğretimi*, *Boşluk Doldurma İle Kelime Öğretimi*, *Venn Şeması İle Kelime Öğretimi*, *Çağırışım Yoluyla Kelime Öğretimi*, *Kelime Haritası İle Kelime Öğretimi* yöntemleri hiç kullanılmamıştır.

6. sınıf Türkçe ders kitabının MEB Yayınlarına ait olan kitabında tespit edilen toplam 69 kelime öğretimi etkinliğinde 14 farklı kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 105 defa kullanılmıştır. Kullanılan kelime öğretimi/söz varlığı kazandırıcı yöntemlerden *Dilbilgisi Çalışmaları* 19 tekrar ile en fazla başvurulan yol olmuştur. *Bulmaca Oluşturma, Dinleme İle Kelime Öğretimi, Gözlem ve Yaşantılardan Yararlanma İle Kelime Öğretimi, Venn Şeması İle Kelime Öğretimi, Sözcük Çalışması İle Kelime Öğretimi, Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretimi, Çağrışım Yoluyla Kelime Öğretimi, Kelime Haritası İle Kelime Öğretimi* yöntemleri hiç kullanılmamıştır.

7. sınıf Türkçe ders kitaplarından Özgün Yayınlarının kitabında tespit edilen toplam 100 kelime öğretimi etkinliğinde 14 farklı kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 133 defa kullanılmıştır. 44 tekrar ile en fazla kullanılan yöntem *Dilbilgisi Çalışmaları* olmuştur. *Bulmaca Oluşturma, Dinleme İle Kelime Öğretimi, Gözlem ve Yaşantılardan Yararlanma İle Kelime Öğretimi, Boşluk Doldurma İle Kelime Öğretimi, Venn Şeması İle Kelime Öğretimi, Sözcük Çalışması İle Kelime Öğretimi, Sözlü Anlatımda Kullanma İle Kelime Öğretimi, Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretimi, Çağrışım Yoluyla Kelime Öğretimi, Kelime Haritası İle Kelime Öğretimi* yöntemleri hiç kullanılmamıştır.

7. sınıf Türkçe ders kitaplarından 1. Kitapta (Kır vd., 2019), tespit edilen toplam 75 kelime öğretimi etkinliğinde 12 farklı kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 110 defa kullanılmıştır. 31 tekrar ile en fazla kullanılan yöntem *Dilbilgisi Çalışmaları* olmuştur. *Bulmaca Oluşturma, Sözlük Oluşturma, Sözlük Kullanma ile Kelime Öğretimi, Anlam Özelliklerinden Hareketle Kelime Öğretimi, Dinleme İle Kelime Öğretimi, Gözlem ve Yaşantılardan Yararlanma İle Kelime Öğretimi, Boşluk Doldurma İle Kelime Öğretimi, Venn Şeması İle Kelime Öğretimi, Sözcük Çalışması İle Kelime Öğretimi, Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretimi, Çağrışım Yoluyla Kelime Öğretimi, Kelime Haritası İle Kelime Öğretimi* yöntemleri hiç kullanılmamıştır.

7. sınıf Türkçe ders kitaplarından 2. Kitapta (Akgül vd., 2019), tespit edilen toplam 90 kelime öğretimi etkinliğinde 15 farklı kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 138 defa kullanılmıştır. 35 tekrar ile en fazla kullanılan yöntem *Dilbilgisi Çalışmaları* olmuştur. *Bulmaca Oluşturma, Anlam Özelliklerinden Hareketle Kelime Öğretimi, Dinleme İle Kelime Öğretimi, Gözlem ve Yaşantılardan Yararlanma İle Kelime Öğretimi, Boşluk Doldurma İle Kelime Öğretimi, Venn Şeması İle Kelime Öğretimi, Sözcük Çalışması İle Kelime Öğretimi, Sözlü Anlatımda Kullanma İle Kelime Öğretimi, Kelimelerin Türkçe Karşılıklarını Öğretme İle Kelime Öğretimi* yöntemleri hiç kullanılmamıştır.

8. sınıf Türkçe ders kitabında tespit edilen toplam 70 kelime öğretimi etkinliğinde 16 farklı kelime öğretim yöntemi homojen olmayan bir dağılımla 131 defa kullanılmıştır. 28 defa kullanılarak en kullanılan yöntem *Sözlük Oluşturma* olmuştur. *Bulmaca Oluşturma, Anlam Özelliklerinden Hareketle Kelime Öğretimi, Dinleme İle Kelime Öğretimi, Gözlem ve Yaşantılardan Yararlanma İle Kelime Öğretimi, Venn Şeması İle Kelime Öğretimi, Sözcük Çalışması İle Kelime Öğretimi, Sözlü Anlatımda Kullanma İle Kelime Öğretimi, Bağlamdan Hareketle Kelime Öğretimi, Çağrışım Yoluyla Kelime Öğretimi* yöntemleri hiç kullanılmamıştır.

2019 Türkçe Dersi Öğretim Programında *Söz Varlığı* başlığı altında öğretim programlarında o sınıf seviyesinde öğrencinin edinmesi beklenen kazanımlar listelenmiştir. Daha önce de bahsedildiği üzere 2019 programında dilbilgisi öğretimi ile alakalı ayrı bir başlık yoktur ve dilbilgisi öğretimi ile alakalı kazanımlar da kelime bilgisi, deyim/atasözü kullanımı gibi *Söz Varlığı* başlığı altında kendine yer bulmuştur. Ancak bulgular kısmında tablolar altında yorumlandığı üzere etkinlikler tüm *Söz Varlığı* kazanımlarını eşit derecede aktif edecek şekilde hazırlanmamıştır.

Tüm sınıf seviyelerindeki kitaplarda en çok tespit edilen etkinlikler dilbilgisi çalışmaları ile ilgilidir. Bu durum programda her ne kadar iletişimsel yaklaşım ilkeleri öncelense de en azından kitap yazarları tarafından klasik dil öğretim metodolojilerinden hâlâ istifade edildiğinin bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

Çalışmanın neticesinde, incelenen Türkçe ders kitaplarında kelime öğretimi etkinliklerinde bazı yöntemlerin diğerlerinden daha sık bazı yöntemlerinse bazı sınıf ve bazı kitaplarda hiç kullanılmadığı görülmüştür. Eğitimde tek ve doğru yol yoktur düsturundan hareketle kelime öğretimi etkinliklerinde mümkün olduğu kadar farklı yöntemler kullanılmalı, bu yöntemlerin kullanımında dengeli bir tutum sergilenmelidir.

Kaynakça

- Akgül, A., Demirel, N., Gürcan, E., Karadaş, D., Karahan, İ., Uysal, A. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 7. sınıf ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Aksan, D. (2006). *Türkçenin sözcük varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Ayverdi, İ. (2008). *Misalli büyük Türkçe sözlük (Gözden geçirilmiş 3. baskı)*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.
- Başkan, A. (2019). Kelime bilgisi ve dil bilgisi düzeyinin yedinci sınıf öğrencilerinin yazma becerisi ile ilişkisi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(2), 965-982.

- Ceylan, S., Duru, K., Erkek, G., Pastutmaz, M. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Çapraz Baran, Ş., Diren, E. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 5. sınıf ders kitabı*. Ankara: Anıttepe Yayıncılık.
- Demir, C. (2016). Türkçe eğitim-öğretim programları ve kişisel söz varlığı. *Milli Eğitim Dergisi*, 45/210, 141-161.
- Demirel, T. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. Ankara: Ekoyay.
- Dilidüzgün, Ş. (2014). Türkçe öğretiminde sözcük öğretme yöntemlerinin yeterliliği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 233-258.
- Erkal, H., Erkal, M. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7. Sınıf*. Ankara: Özgün Yayınları.
- Eselioğlu, H., Set, S., Yücel, A. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 8 ders kitabı*. Ankara: MEB Yayınları.
- Göçer, A. (2009). Türkçe eğitiminde öğrencilerin söz varlığını geliştirme etkinlikleri ve sözlük kullanımı. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volum*, (Sözlük Özel Sayısı), 4/4, 1007-1036.
- Karadağ, Ö. (2019). *Kelime öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Karakuş, İ. (2000). *Türkçe, Türk dili ve edebiyatı öğretimi (Öğretmen el kitabı)*. Ankara: Sistem Ofset Yayınları.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karatay, H. (2007). Kelime öğretimi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27(1), 141-153.
- Kır, T., Kırman, E., Yağız, S. (2019). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe ders kitabı 7*. Ankara: MEB Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer terimleri sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- MEB. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6,7, 8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB.
- MEB. (2015). *Türkçe dersi (1-8. sınıflar) öğretim programı*. Ankara: MEB.
- MEB. (2017). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB.
- MEB. (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (İlkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: MEB.
- Onan, B. (2016). Söz varlığı terminolojisi üzerine bir analiz çalışması. *Milli Eğitim Dergisi*, 45/210, 11-29.
- Özbay, M. (2006). *Türkçe özel öğretim yöntemleri I*. Ankara: Öncü Kitap.
- Özbay, M., Melanlıoğlu, D. (2008). Türkçe eğitiminde kelime hazinesinin önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5/1, 30-45.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (8. baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Vardar, B. (1998). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü (2. Basım)*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.

Extended Abstract

Aim and Scope

The aim of this study is to determine the methods used in vocabulary teaching / vocabulary acquisition activities in Turkish textbooks and the frequency of these methods. The acquisition of basic language skills completely and correctly is one of the most important goals of Turkish education. Acquisition of reading, listening, speaking, and writing skills completely and correctly depends on the acquisition of some learning beforehand. Here, one must have a developed vocabulary in advance. Effective use of basic language skills is only possible by having sufficient vocabulary. Vocabulary teaching is of great importance for students to fully realize the functions of understanding and expressing the language. The variety of methods used in teaching vocabulary / vocabulary and the use of these methods equally is important. Because there is no single right way in education. In this respect, it is important to determine how many times the methods are used in vocabulary teaching / vocabulary acquisition activities in Turkish textbooks.

Methods

The research is a descriptive study in the scanning model and the qualitative research method was used in the research. Document analysis technique was used to obtain data in the study. Document review or documentary scanning, according to Karasar (2012: 77), "includes the processes of finding resources for a certain purpose, reading, taking notes and evaluating".

The data sources of the study are Turkish textbooks used in 5th, 6th, 7th and 8th grades in the 2020-2021 academic year. The data obtained through the document review technique were interpreted using descriptive analysis. According to this approach, the data obtained are summarized and interpreted according to previously determined themes (Yıldırım & Şimşek, 2011). In the study, in the 2020-2021 academic year, 5th, 6th, 7th. All activities in Turkish textbooks used at the 8th and 8th grade levels were scanned. Activities that will serve the purpose of the study were determined and how many activities were included in which unit in terms of quantity are given under the tables in the findings section. In the study; A total of 7 books, 1 at the 5th grade level, 2 at the 6th grade level, 3 at the 7th grade level and 1 at the 8th grade level, were examined in terms of activities focused on vocabulary / vocabulary teaching. The data obtained;

-total number of events,

-average number of events per unit

- gaining word presence / frequency of use / frequency value of word teaching method

It is classified as.

Findings

Following the literature study on vocabulary teaching methods, vocabulary acquisition / vocabulary teaching methods that were found to be used at least once in related activities in the textbooks discussed in this study are as follows:

1-Identifying and Predicting Words You Do Not Know The Meaning

2-Checking the Guesses from the Dictionary and Learning the Meaning

3-Using in a Sentence

4-Solving Puzzles

5-Puzzle Creation

6-Creating Dictionary

7-Teaching Vocabulary with Using a Dictionary

8-Teaching Vocabulary with Matching

9-Teaching Vocabulary Based on Meaning Features

10-Teaching Vocabulary with Using in Written Expression

11-Teaching Vocabulary with Listening

12-Teaching Vocabulary by Using Observations and Experiences

13-Teaching Vocabulary with Filling in the Blank

14-Teaching Vocabulary with Venn Diagram

15-Teaching Vocabulary with Word Practice

16-Teaching Vocabulary with Using in Oral Expression

17-Teaching Vocabulary by Using Concept and Word Pool

18-Teaching Vocabulary with Teaching Turkish Conversations of Words

19-Teaching Vocabulary Based on Context

20-Teaching Vocabulary Through Association

21-Teaching Vocabulary with Vocabulary Map

22-Grammar Studies

23-Identifying and Examining Word Arts

24-Detecting and Examining Expression Disorders

25-Identifying and Examining the Forms of Expression

Conclusion

In the Turkish textbooks examined at the end of the study, it was observed that some methods were used more frequently than others in vocabulary teaching activities, and some methods were not used at all in some classes and some books. Based on the principle that there is no single and correct way in education, different methods should be used as much as possible in vocabulary teaching activities, and a balanced attitude should be displayed in the use of these methods.